

KRZEŚCIJAŃSTWO (346) *sb n*

krześcijaństwo (225), **chrześcijaństwo** (119), **kreścijaństwo** (1), **chreścijaństwo** (1); *krześcijaństwo BierRaj* (2), *WróbŻółt* (4), *ConPiotr*, *KromRozm I* (12), *KromRozm II* (17), *KromRozm III* (31), *DiarDop*, *GliczKsiąż*, *KrowObr*, *OrzList* (8), *BibRadz* (2), *OrzRozm* (5), *GrzegRóżn* (3), *Mącz* (2), *OrzQuin*, *RejAp* (2), *GórnDworz* (2), *RejPos*, *RejPosWiecz²*, *RejZwierc* (3), *BielSpr* (7), *MycPrz*, *PaprPan*, *CzechEp* (3), *KochEpit*, *KochWrJan*, *OrzJan* (11), *RybGęśli*, *JanNKar* (2), *SarnStat*; *chrześcijaństwo MurzHist*, *MurzNT*, *Diar*, *BiałKat* (3), *KuczbKat*, *WujJud* (2), *SkarŻyw* (7), *StryjKron* (4), *NiemObr* (4), *ReszPrz*, *ReszList* (2), *GórnRozm*, *ActReg*, *LatHar* (3), *WujNT*, *SkarKaz* (9), *VotSzl* (8), *SkarKazSej* (11), *KlonWor*; *krześcijaństwo* : *chrześcijaństwo LibLeg* (1:10), *ModrzBaz* (2:4), *WysKaz* (1:1), *PowodPr* (40:6); *krześcijaństwo* : *kreścijaństwo BielKron* (52:1); *chreścijaństwo* : *chreścijaństwo SkarJedn* (36:1).

e, a oraz o jasne.

sg *N* *krześcijaństwo* (35). ◇ *G* *krześcijaństwa* (130). ◇ *D* *krześcijaństwu* (38). ◇ *A* *krześcijaństwo* (33). ◇ *I* *krześcijaństwem* (17); -em (1) *Mącz*, -(e)m (16). ◇ *L* *krześcijaństwie* (91). ◇ *V* *krześcijaństwo* (2).

Sł stp, *Cn notuje*, *Linde XVI w*.

1. *Coll. Chrzęścianie, ogół wyznawców Chrystusa; orbis Christianus Mącz, Modrz; res Christiana JanStat* (250) : jako łatym nowym nychtorych ludzy od wyary odtargnyenym fwowolnym wyele pan bog wńczemoguczy zlego na krzełczyanńtwo przepuńcza *LibLeg* 8/133, 11/55, 56v [3 r.], 57 [3 r.], 61v; *BierRaj* 18v, 19v; *WróbŻółt* S6, Z4v, cc2v, mm4; *ConPiotr* 30; *KromRozm I* E3v, F, Fv, F2 [2 r.], I4 [2 r.]; *MurzHist* B3; Opuńciłże Bog po zelcyu Páwła śwýętego y drugich ápoštołow/ żydy y Korynthczyki/ álbo y wńfyłtko krzełczyanńtwo? *KromRozm II* v3v; z czártowłkyego poduńłczyenya nyeznośne błędy w krzełczyanńtwye śyać/ y wyarę práwá zákázác y tłumić záczełi. *KromRozm II* v4, a4, h2, f2v, o2v, q2v (13); Są też *Canones*/ to yełt/ wńtawy ápoštołłkye/ przez pońtronne iteż powńłechne porządne concilia/ y przez wńfyłtko krzełczyanńtwo zá to przyyęte *KromRozm III* I; iż taką władzá nád wńfem krzełczyanńtwem nye łámi łoby papyezowye przywáłłczyli *KromRozm III* Mv, C4, C4v, E, E4, E5 (19); *Diar* 46; *DiarDop* 102; *OrzList* a4v, cv, d3v [2 r.], e3v [2 r.], e4, e4v; A Pan Bog [...] thákim W.K.M. ná wrzędzie á łtolicy twey pośwýęconey Krolem mieć będzie/ iáko ony dobre w Zydońtwie y w Krześciánńtwie Krole miał *BibRadz* *3, *3; *OrzRozm* C4v [2 r.], F3v, T3v; otho Weneći twoi ciągną wodą y ziemią przeciw iemu łtobą/ oto Francuzowie/ Hifzpani/ Polacy/ Czechowie/ Włofzy/ Niemcy/ Węgrzy/ y wńzythko Krześciánńtwo. *BielKron* 254, A6v, 118v, 139v, 140v, 144 (37); *GrzegRóżn* M3v; *Mącz* 148d, 269d; *GórnDworz* Q3v; *RejPos* A5v; *RejPosWiecz²* 95v; *BiałKat* 136; nienawiści/ rońtyrki/ y niezgody/ iáko hániebne łkazy Chrzęścijańńtwá/ koniecznie precz wyrzucone byc máią *KuczbKat* 160; Nigdyby był nás Turek nie zwalczył/ by nie rońterki domowe á walki wńętrzne miedzy Krześciánńthwem *BielSpr* 57, c, 57, 57v, 58; *WujJud* 134v; *MycPrz* II B4v; *PaprPan* A4v; *ModrzBaz* [16]v, 23v, 106; Ani práwo przyrodzone/ áni práwo Boże tego nie vczy/ áby ieden Pan był świecki wńzytkiego Chrzęściánńtwá *SkarJedn* 202, A7, 55, 84 [2 r.], 102, 133 (29); ktory [*Cesarz Otton wtory*] iuńz był/ zle żyiąć/ y Chrzęściánńtwu łwym pánowánim łzkodząc/ niedobrze/ y zmáłą nadzieią zbáwienia vmárł *SkarŻyw* 353, 90, 397, 582; *StryjKron* 457,

617, 672, 747; *CzechEp* 128; *NiemObr* 58, 60; *ReszPrz* 26; *ReszList* 158, 159; *OrzJan* 7, 14, 65, 95, 96, 132, 133; *RybGęśli* B3; *WysKaz* X2v; *JanNkar* C3; *SarnStat* 193; (*marg*) Wići woieⁿne bołkie ná wyłtępne Krześciánłtvo. (-) Lękay fie tego Bołkiego wyroku/ ozięble/ rołpułtne/ á kácerłtwámi rozlicznemi po wielkiey części pomázáne Krześciánłtvo. *PowodPr* 12; Tuby iuz nie mowić ále oplákiwác przewrotność teráznieyłzego Chrześciánłtwá: w ktorým fnadź rzadka mowá prywatna y náłprofnieyła ledwie bez przysięgi bywa. *PowodPr* 48, 9 [2 r.], 12, 15, 19, 25 (31); y włzytko Chrześciánłtvo y mnie też grzełznego y napodleyłzego ćielzyć nie zániechafz. *SkarKaz*) (4v, 4a, 40a, 121a, 383a, 417b; *VotSzl* Bv [2 r.], B2 [2 r.], B3v, Dv, E3, Fv; *SkarKazSej* 663b, 667a, 681a, 700a [2 r.], 706b; *KlonWor* 53.

W przeciwstawieniach: »pogaństwo ... krześcijanłstwo« (3): Nowoáryáni Pogánłtvo z krześciánłtwá czynią. *PowodPr* 34, 33; *SkarKaz* Ooooc. Cf *Szeregi*.

W charakterystycznych połączeniach: *krześcijanłstwo ozięble, niewdzięczne, przednie, rozpustne, wszy(s)tko* (125), *występne*.

Zwroty: »prześladować krześcijanłstwo« (1): á działo fie tho zá Domicianá Celárzá onego okrutniká ktory frodze przelládował Krześciánłtvo *RejAp* 23v.

Wyrażenia: »rzeczpospolita krześcijanłstwa wszytkiego« = *zbiór wszytkich chrześcijan* (1): Arcybiskup w Rzymie będąc/ vczynił rzecz przed Papieżem y iego rádą łzeroką/ około Rzeczyłpolitey Krześciánłtwá włzytkiego *BielKron* 410.

»stare krześcijanłstwo« (1): Tám też wiele kłafztorow fundowáných zá łtárego Krześciánłtwá/ przez Kłiążętá y Grábie dobrze páńłtwem opátrzone. *BielKron* 287.

»starszy chrześcijanłstwa« (1): W trzecim przenásládowánium [...] gdy Chrześcián ná śmierć łzukano: napierwłzy byli Biskupi y łtarłzy Chrześciánłtwá/ ná ktore fię lud [*errata zmienia: iad*] pogánłki więcey iáko ná fundowniki kościelne rozłciágał. *SkarŻyw* [407].

Zestawienie: »matka wszytkiego chrześcijanłstwa« (3): Ten łam iest kościół S. iáko mátká włzytkiego Chrześciánłtwá/ od ktorey dzieći niełpokoyne á niepołłufzne odłtápiwłzy/ do zgody nigdy nie tráfią/ poki fię do mátki nie wrocą. *SkarJedn* A3v, A5, 151.

Szeregi: »kapłánłstwo i chrześcijanłstwo« (1): á łamo fię Ieruzálem/ to iest Rzym łtolicá Piotrá S. głowá kapłánłtwá y Chrześciánłtwá włzytkiego zołtáła *SkarJedn* 167.

»krześcijanłstwo a lud Boży« (1): iákie wielkie á frogie zniewolenie ćirpi Krześciánłtvo á lud Boży/ zá łpráwiedliwemi łády á dziwnemi dekrety Páńłkami *RejZwierc* 255v.

»jako (niejedno, nie tylko) krześcijanłstwo ale i (tak) pogaństwo« (4): thego nye tylko w krześciánłtwye/ ále y w pogánłtwye wylce przelłtrzegano/ áby fie dzyecyę yákim złým przymyothem nye płowáło. *GliczKsiąż* E; *KochEpit* A3v; *GórnRozm* F3; *WysKaz* 43. [*Ponadto w przeciwstawieniach* 3 r.].

2. Ziemia zamieszkała przez chrześcijan; ogól państw chrześcijanłskich; Christiana res publica, res Christiana Modrz, Cn; res publica Christianorum Modrz (63) : LibLeg 11/47, 181v; byli ludźye y łą/ y będą po nas nye tylko wonych żyemyach ktoreś námyemił [!]/ ále po włłtykyem krześciyanłtwye/ ktorých Bog w práwey y cáley wyerze/ od błędow prozne/ záchował y záchowa. *KromRozm I* F3, E4v, F4; *KromRozm II* q; [*Aryjusowa sekta*] wzyęłá byłá moc nye tylko w Egipcye/ Syryi/ Grecyi/

Lombárdyey/ Fráncyey/ we Włóffech/ Hispániey/ ále po wśyftkim yákmyarz krześciyáńftwye *KromRozm III* E3, C5v, E2, E3v, E4, Fv (11); *KrowObr* 30v; y niechęć ia temu wierzyć/ áby Krol we wżem krześcijáńftwie ktory miał Kánclerzá mądrzemownieyżzego/ nád Kánclerzá náłżego *OrzRozm Q4*; á tám [w *Nowogrodzie*] iuż koniec Krześcijáńftwá/ á łnadz wżytkiey Europy. *BielKron* 430v, 150v, 195v, 204v, 215, 220v [2 r.] (10); *OrzQuin* Iv; *RejAp* 149; Naiálnieifzemu Kłiążęciu/ á naymożnieyżemu w Krześciáńftwie pánu/ Pánu Zygmuntowi Auguřtowi z łáfki Bożey Krolowi Polłkiemu *GórnDworz* A2; *RejZwierc* 248; *BielSpr* 57, 61; A Páńftwo W.K.M. ktore ieřt iáko murem nieiákim wżelkiego Chrześciáńftwá ozdobe fwą pierwżá y rżąd řtárożytny zářię weźmie *WujJud* B2; *ModrzBaz* 78, 106; [*Grekwie*] w vporze nákoniec zořtáiąc/ w ręku y niewoli pogáńłkiey zořtáli/ y wrotá Turkom do Chrześciáńftwá otworzyli *SkarJedn* 154, 125; *NiemObr* 59; *KochWrJan* 13; *ActReg* 149; *OrzJan* 3, 71, 127; *LatHar* 682, 688; *WujNT* 830; Pan Bog ten lud řwoy ták vraczony plagámi náwiedza/ y iákoby przez wieczne iego porzucenie znim řię rozwodźi iáko w wielkiey częřći Krześciáńftwá wřchodowego y południowego przez Pogáńftwo wyniřczónego widźimy *PowodPr* 16, 12, 27, 28, 30, 31 [2 r.], 33; *SkarKaz* 41a; *SkarKazSej* 681a, 695b, 703b.

W charakterystycznych połączeniach: krześcijaństwo wschodowe, południowe, wszy(s)tko (36).

Szereg: »tak z Turek z Tatar jako z krześcijaństwa« (1): thám gdzie ten Don w pada w Ieźioro Meotys ieřt miářto ktore zowá Azof gdzie wielki řkład Kupiecki/ ták s Turek/ s Tátar/ iáko s Krześcijáńftwá. *BielKron* 431.

3. *Wiara, religia chrześcijańska; Christianismus Modrz; instituta Christi Cn* (28) ; Ale wżdy wyele dobrego á pożytecznego krzeřciyáńftwu Luter/ Melánchton/ y ini Nyemcy nápiřáli. *KromRozm I* L2v, D3v; *MurzNT* 54; *KromRozm II* v4v, x; *KromRozm III* E; *BielKron* 211, 344; *GrzegRóżn* B, Fv; iáko od poczátku chrześciáńftwá ludzie chrześciáńcy z wielką včřiwořćiá do óřtarzá przyřtěpowáli *BialKat* 278v, 136; *ModrzBaz* 55; *SkarJedn* 167; *SkarŻyw* 130; á iáko dáleko więřřza Azya/ w ktorey do kilku řet lat po Apořtolech niź Máchomet nářtał/ chrześciáńftwo byřo. *NiemObr* 59; *OrzJan* 95; *LatHar* 129; Liter łáćiniłkich, ná ktorych [...] wśyřtkié mowy ięzyków wśyřtkich, y práwie wśyřtká godnořć, y rozумы ludzkie, ile řie Krześciáńftwá tycze, náwet wśyřtkié táiemnice głęřřzé piřmá S. zářádoné řá, niémář więćey iedno dwáďřieřćiá y trzy *JanNKar* B3; *PowodPr* 12, 37, 54, 63; Chrześcijáńftwo ná wśyřtek řwiář y narody rořćiágnáć řię miářo *SkarKaz* 311a. Nářzá Polłka Monárchia przed Chrześcijáńftwem řtalá tákże kilá řet lat: po wźiętey wierze Chrześcijáńłkiey/ řtoi iuż bliřko lat 700. *SkarKazSej* 691a, 700b.

Szereg: »wiara i krześcijaństwo« (1): Gdyź tego/ co I. M. czyni/ řaden nigdy z wiernych prawdźiwie/ á nie z máłowánych názwilkiem wiary y krzeřciáńftwá/ nie czyniř. *CzechEp* 88.

4. *Bycie chrześcijaninem* (5) : Pářzay miářto pokory ktorařmy powinni wedle Krzeřcijáńftwá řwego/ iáka pychá/ iáka náďętořć/ iáka řromotá wzrořlá miedzy námi *RejZwierc* 190v; *SkarŻyw* 75; *CzechEp* 63; S. Marćin dopiero teź ná krzeřciáńftwo probántem byř/ gdy Ceřářzowi Rzymłkiemu woynę řłuzáć/ niemiář iednák wyřługi żořdu řwego/ iedenże płářcz *PowodPr* 63, 5.

Cf **CHRYSTYJAŃSTWO**